

ЗЕМЉА ДУЖНИКА НА БРДОВИТОМ БАЛКАНУ ИЛИТИ ЦРТИЦЕ О ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ СРБИЈЕ

- Пре двадесетак година, у једном новосадском хотелу, по препоруци Грчке амбасаде сретох се са Грком који је отворио ДОО у Београду са амбицијом да развије трговину на релацији своје и наше земље. Питање је било могу ли му ја обезбедити наплату његових потраживања у Србији у извршном поступку, те како то функционише код нас, на чега му ја кратко објасних наше "Ив" варијанте. Након објашњења, Грк ме је са чуђењем запитав зар није једноставније да се дужнику блокира имовина, његов адвокат у Грчкој пошаље уз фактуру захтев за блокаду целокупне имовине и суд решењем блокира сву имовину дужника.

Ове "анегдоте" сетим се на жалост и након најновијег ЗИО.

- Трећа крупнија измена нашег законодавства у последњих десетак година ништа кључно није урадила на поједностављењу извршног поступка у циљу његове веће ефикасности. Поново се јављају, овај пут Јавни извршитељи (као до недавно Суд након извештаја НБС Крагујевац или банке код приватног рачуна), са истим питањем: блокада рачуна не иде, шта даље?!

- Зашто је неком још увек стало до судске контроле начина (средства) извршења? Да ли ова контрола има икаквог смисла, осим што упошљава адвокате, јавне извршитеље, извршне благајне у сачињавању жалове преписке? Не знам коме је пало на памет да по питању средства извршења разликује "Ии" извршење од "Ив" извршења - наиме, по новом ЗИО код "Ии" извршења као начин извршења можете означити извршење на целокупној имовини дужника, док код "Ив" извршења ви морате означити одређено средство или средства извршења! Евентуална логика да вам веродостојна исправа не даје за право да блокирате целу имовину није исправна, јер блокада заправо ступа на снагу тек ако решење буде правоснажно, када се "Ив" и "Ии" извршење од тог момента изједначавају (прелази се на спровођење извршења).

- Раније се могло определити више средстава извршења, онда је законодавац лимитирао на једно, па је сада поново отворио могућност да сезначи више средстава. Питам се чему све ово? Што једноставно кад може компликовано? Не знам да ли сам употребио теоретски исправан израз: средство, предмет или начин извршења, мислим да ме то више не интересује, као ни да ли могу означити једно или више средстава извршења, а сигуран сам да то повериоца апсолутно не занима – њега интересује благовремена реакција правосуђа која на најједноставнији начин обезбеђује наплату његовог утврђеног потраживања, а то је блокада целокупне имовине дужника. Зар није једноставније препустити Јавном извршитељу да након таквог решења сам одабере најприкладније средство, нпр. за 5.000,00 неће продавати кућу, већ ће запленили средства са рачуна. Јесте блокада целе имовине непопуларна у сиромашној држави, али остаћемо сиромашни уколико се не дисциплинујемо и не доведемо пословање у редовне токове како би повериоци уредно измиривали своје пореске обавезе (из којих се пуни буџет), плате и обавезе из редовног пословања. Социјалном политиком те врсте подмећемо сами себи клипове.

- По претходном ЗИО приговор у "Ив" извршењу био је стриктно ограничен на 4 разлога, радовање је било кратког века - у 90% случајева судови су усвајали свакојаке приговоре, па чак и она извршења донета на бази менице (где су приговори и по меничним прописима и по самој правној логици ограничени искључиво на формалне приговоре везане за саму меницу, а не за право из менице). Како сам схватио да неке (много) судије нису ваљано ни прочитале ЗИО из 2011. г, креирао сам "мустру" одговора на приговор све цитирајући чланове Закона уз потанку анализу

сваког од дозвољених разлога за приговор (који никако не подразумевају оне из 90% приговора), и тако радио без неког већег успеха све до недавно. Садашње законско решење је практично исто, само је заострена санкција - приговор се одбацује као непотпун. Али само привидно, Закон поново прави исту грешку, јер санкцију не везује за законске приговоре, већ за изнете приговоре и доказе!

- Последњи интригантан случај из ове области било је извршење "Ии" на бази вансудске хипотекарне изјаве (нестручно нотаризоване) заложног дужника који није дужник, која је била оквирног типа (до максималног износа, без опредељених доспећа и без прецизног навођења докумената из којих се могу ваљано утврдити износи дуговања, рокови доспећа, камата и сл). Референт привредног суда је без размишљања (морам рећи у складу са законом) оверио "Ии" извршење штамбиљом и печатом, и тако за вероватно десетак минута (требало му је времена да израчуна таксу и трошкове и да му да деловодни број предмета) истовремено "оверио" судбину мом клијенту за 50-так милиона динара плус камату. Жалба је била једини правни лек, ок, само се питам хоће ли неко уопште хтети да прочита четири густо куцане стране жестоких напада на све елементе оквирне хипотеке (чак се и пренов десио код обавеза за које је јемчио заложни дужник), и сл. Вансудска хипотека је једно време била само вансудски извршава, и доказ о доспелости спорне обавезе био је регулисан процедуром дупле опомене и уписом почетка продаје у катастар. Претходно решење проблема дефинисања доспећа хипотековане обавезе био је споразум о хипотеци сачињен у извршном поступку. Ово само илуструје значај проблема дефинисања свих битних елемената спорне обавезе којих нема у хипотеци нити може бити решена нотарском овером - ово се посебно односи на оквирне хипотеке у којима нема чак ни дефинисаног износа хипотековане обавезе. Но, како се у овој сфери најчешће ради о банкама, онда се то морало решити на најбољи начин (за банке).

- Претходна размишљања асоцирала су ме на одредбе о административној забрани које забрани дају снагу извршног решења, а чији ефекти највише, наравно, погодују банкама. Нико се није сетио (али су се сетили неки дужници) да се ове забране могу релативно лако злоупотребљавати ради осујећења спровођења решења о извршењу – кад стигне решење можете с рачуновођом ваше фирме договорити пуну забрану у корист нпр. вашег рођака или поверљивог лица а после промените посао. Само питам да ли тако има смисла изједначити судско решење о извршењу са административном забраном.

- Законска обавеза да у предлог за извршење упишете датум рођења по новом ЗИО, поред матичног броја грађана, је одредба за Риплија. Сваки коментар је сувишан, осим оног који изрекнете у себи када вам одбаце предлог јер сте заборавили да испоштујете ову обавезу.

- Нови Закон је укинуо институт давање изјаве о имовини, једину светлу тачку у тунелу који се зове извршни поступак, који смо преузели из немачког закона о извршном поступку још 2004. г. и прилагодили га домаћим условима. Претпостављам да се неко сетио стандардних прича о заштити личних података због којих једно краће време нисте могли у Катастру као адвокат добити извод из Лн. ако је непокретност имала хипотеку! Стварно се питам чији су интереси важнији, повериочеви или дужникови. Постати дужник у тржишној привреди мора имати неку своју санкцију: не можете имати здраво тржиште ако не можете ефикасно да наплатите своје потраживање, а не можете то да урадите ако не развијете ефикасан систем чија је једна од карика извршни поступак, али и механизам сазнавања података о имовини дужника. Немачка, Швајцарска и неке друге "сиромашне" земље (које исто имају повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности) не забрањује формирање црних листа дужника и

изношење свих везаних података, Црна Гора има електронски катастар у којем је омогућено да преко матичног броја сазнате имовинску карту појединог лица, и сл. Уместо три крупне законске промене у последњих десетак година, боље је било трошити енергију на проналажење оптималних решења која би могла помирити интересе здраве привреде (и здравих поверилаца) и заштиту личних података (дужника), путем развијања механизма дефинисања статуса дужника и поступка ограничавања његових права на заштиту података од момента стицања таквог статуса.

- Зашто адвокат нема право, као што има Јавни извршитељ, на увид у базу података социјалног осигурања (ради утврђења запослености), или право на увид у судске предмете дужника (ради заплене дужниковог потраживања) и сл? Зашто дужник да и даље неометано ужива заштиту личних података на рачун поверилаца, а да због његовог неплаћања запослени код поверилаца остају ускраћени за плату, Држава за порезе и доприносе, те поверилац и сам постаје дужник својим повериоцима, а Држава дужник према иповериоцима ..., а дугови расту ли расту.

Све ово пишем након преко тридесет година адвокатске праксе из које могу да кажем да је извршни поступак вероватно најгори део српског правосуђа већ неких 20-так година. Промене су нам евидентно потребне, али радикалне и једноставне, попут неких од горе предложених.

Жељко Томић адвокат из Новог Сада